

moederziel

Leesexemplaar

ans
vroom

roman

moeder
ziel

Polis

voor mijn moeder en mijn dochter

Leesexemplaar

1969 – 1977

*Als je kind sterft voelt een deel van jou, een piepklein
maar niettemin onmiskenbaar deel van jou, ook
opluchting. Want eindelijk is het moment gekomen
dat je al verwachtte, waar je voor vreesde, waarop je
je hebt voorbereid sinds de dag dat je een kind kreeg.
Aba, zeg je bij jezelf, daar is het. Het is zover.
En daarna heb je nooit meer iets te vrezen.*

Hanya Yanagihara – Een klein leven

1

Wanneer de dokters haar vertellen dat de tumor uitgezaaid is en dat ze de lente niet meer zal halen, weet Louisa meteen wie van haar zeven kinderen het ergste trauma zullen overhouden aan haar dood. Alice, haar oudste dochter, is gelukkig getrouwd en het huis al uit. Anneke, de jongste, is van nature optimistisch en gaat zorgeloos door het leven. Ze zal verdrietig zijn, natuurlijk, maar ze is niet het type kind dat overweldigd raakt door emoties. En de jongens zijn onder tussen adolescenten en hebben elkaar. Maar haar twee middelste dochters zijn van alle kinderen het gevoeligst. Marie, net twaalf geworden, is altijd een moederskindje geweest. Ze zal kapot zijn van verdriet. En Vera is een opstandige puber die zich veel sterker voordoet dan ze eigenlijk is. Ze kan extreem euforisch zijn, maar als ze verdriet heeft is ze ontroostbaar. Louisa's moederhart bloedt bij het idee haar twee meest fragiele dochters te moeten achterlaten bij een gebroken vader en een bende dolgedraaide tieners. Haar enige troost is dat hun grootmoeder Gabriëlle nog leeft.

Gabriëlle is een sterke vrouw. Ze heeft drie kinderen geboord en is al twee van hen verloren. Louisa zal haar derde dode kind worden. Ze weet dat haar moeder ondertussen een overlevingsmechanisme ontwikkeld heeft. Gabriëlle is perfect in staat om haar trauma's opzij te schuiven en haar verdriet om te zetten in een praktische dadendrang. Ze zal het huishouden overnemen, zo snel mogelijk tot de orde van de dag overgaan, en ze zal de kinderen als gekwetste kuikens

onder haar vleugels laten schuilen. Vera zal misschien te koppig zijn om zich te laten troosten, maar Marieke zal ongetwijfeld op zoek gaan naar geborgenheid in de armen van haar grootmoeder.

Louisa sluit de deur van de onderzoekskamer achter zich en loopt langzaam de kille, steriele ziekenhuisgang door. Ze is alleen gekomen vandaag. Eduard heeft aangeboden om haar te vergezellen, maar ze heeft zijn voorstel afgewimpeld. Ze weet dat hij het druk heeft op zijn werk, en wat de uitslag ook zou zijn, ze beseft dat ze het alleen zou moeten verwerken. Ze heeft nooit de behoefte gevoeld anderen lastig te vallen met haar problemen, en ook nu zal ze de rest van haar ziekte in stilte dragen. Het verdriet dat haar tijdens de wandeling naar de uitgang van het ziekenhuis overspoelt is voor haar kinderen, niet voor zichzelf.

Het was nooit haar bedoeling geweest om zoveel kinderen te krijgen. Eigenlijk had ze willen studeren. Ze houdt van literatuur en heeft altijd een talent gehad voor taal. Maar in de aanloop naar haar huwelijk met Eduard had ze, samen met enkele andere verloofde koppels, een voorbereidende cursus moeten volgen bij de pastoor in het dorp. Die had hun verteld dat het de plicht van de vrouw was om haar man te gehoorzamen, en dat ze hem nooit mocht afwijzen wanneer hij toenadering zocht in het huwelijksbed. Godsvruchtig als ze was had Louisa die opdracht heel ernstig genomen, en jaar na jaar een kind op de wereld gezet, met als gevolg dat haar uitgeputte lichaam nu te zwak is om te vechten tegen de kanker die het overwoekert.

Ze wandelt de draaideur door en ademt de kille herfstlucht in. Als de dokters gelijk hebben zal ze de bladeren van de bomen die nu voor haar voeten vallen nooit nog in een

andere tint dan roestbruin aanschouwen. De dagen die haar nog resten zullen voornamelijk grijsgekleurd zijn, de warmte van de zon op haar blote huid zal ze nooit meer voelen. Op de bus kijkt ze uit het raam en ziet ze schoolkinderen naar huis fietsen in de regen. Ze hebben ongeveer dezelfde leeftijd als haar jongste dochters. Louisa weet niet hoe ze hun vanavond moet vertellen dat hun mama aan het doodgaan is. En dus besluit ze om het niet te doen.

Ze zal straks thuiskomen en zoals elke dag het eten klaar maken. Ze zal de kinderen vragen hoe het op school is geweest, hun brooddoos uitspoelen en hun huiswerk nakijken. En pas wanneer ze allemaal naar bed zijn zal ze Eduard apart nemen en hem vertellen wat de dokters haar vandaag hebben gezegd. Alleen aan hem zal ze haar angst en haar verdriet laten zien. En daarna zal ze hem troosten en vragen om niks aan de kinderen te vertellen. Ze zal hem uitleggen wat ze in de dokterspraktijk instinctief aanvoelde. Maar wat ze onmogelijk kan inschatten is hoe groot de impact van haar vroegtijdige dood zal zijn.

2

Gabriëlle moet haar best doen om te glimlachen wanneer ze het tuinhek achter zich dichttrekt en nog één keer naar haar kleindochters zwaait. Anneke en Marie zitten zoals elke avond achter het raam en blijven haar nastaren tot ze de hoek omdraait. Sinds de dood van haar dochter gaat Gabriëlle elke dag langs bij haar schoonzoon om het huishouden te doen. Telkens wanneer ze vertrekt krijgt ze het gevoel dat iemand haar strot dichtknijpt. Maar ze roept ‘Tot morgen!’ en blijft naar de meisjes lachen tot ze uit het zicht verdwenen zijn. Ze hebben haar nooit één traan zien laten. Zelfs op de begrafenis heeft ze zich sterk gehouden. Tijdens de laatste, slopende weken van het leven van haar dochter heeft ze elke dag naast haar bed gezeten. Maar nooit hebben ze over de dood gesproken. Er waren immers belangrijker zaken aan de orde. Een huishouden met zeven kinderen runt zichzelf niet.

En zodra Louisa vertrokken was heeft Gabriëlle haar tijd verdeeld over haar eigen dagtaken en die van haar dode dochter. Ze staat extra vroeg op om boodschappen te doen en te poetsen zodat ze rond de middag aan de tweede shift bij Eduard en de kinderen kan beginnen. Vandaag is het zaterdag, dus is ze zoals elke week met de meisjes naar de markt gegaan. Het was de eerste keer sinds de dood van hun moeder dat ze Marieke weer heeft zien lachen. Het wordt stilaan lente en ze hebben zaadjes gekocht om te planten in de tuin, margrietten, reukerwtjes en vergeet-mij-nietjes. Na het mid-dageten zijn ze naar buiten gegaan en hebben ze een open

plek in de zon gezocht om de zaadjes te planten. Ze hebben takken in de grond geduwd op de plek waar de reukerwtjes zullen groeien zodat de jonge plantjes omhoog kunnen klimmen. De rest van de middag zijn ze in de tuin gebleven, Anneke bij haar konijnen en Vera ravottend met de jongens op het gras. Marie is bij haar grootmoeder aan de houten tuintafel blijven zitten en heeft haar geholpen met het snijden van de groenten voor de soep. Ze is stil, maar toch lijkt het alsof de lenteson een positieve invloed heeft op haar humeur. Af en toe stopt ze even met wortelen schillen om haar hoofd op Gabriëlles schouder te leggen.

Eduard loopt af en aan met kruiwagens vol takken en bladeren van de bomen die hij aan het snoeien is. Hij draagt een vuile overall en rubberen regenlaarzen en ploetert door de diepe modder achteraan in de tuin, waar de zonnestralen door de dichte bladeren nooit de grond bereiken. Hij kijkt niet op en werkt onvermoeibaar voort tot aan het avondeten. Gabriëlle weet dat het niet lang zal duren voor hij een nieuwe vrouw mee naar huis zal brengen. ‘Mannen kunnen niet alleen zijn’, heeft ze vorige week nog tegen de buurvrouw gezegd toen die informeerde hoe het met haar schoonzoon ging. Na de dood van Louisa heeft Eduard zich op zijn werk gestort. Hij is sindsdien amper thuis geweest. En als hij er is werkt hij in de tuin, zoals vandaag, met een verbeterd blik op zijn gezicht zodat niemand hem durft aan te spreken. Gabriëlle mag er niet aan denken dat er binnenkort een onbekende vrouw de plaats zal innemen van haar dochter. Ze trekt Marieke nog wat dichtertegen zich aan en kust haar voorhoofd. ‘Kom mee naar binnen, ik zal je leren hoe je witte saus maakt voor bij de bloemkool.’ Het kind knikt gedwee en volgt haar grootmoeder de keuken in.

3

Na de dood van Louisa zouden de feestdagen nooit meer hetzelfde zijn. Ze is thuis in bed gestorven in de week voor Kerstmis. Het was een woensdagochtend en Gabriëlle zal nooit het gezicht vergeten van Marie die na school trots kwam aanlopen om aan haar zieke moeder haar rapport te laten zien. De kinderen hebben nooit beseft dat hun moeder op sterven lag. En ook Louisa zelf heeft tot de laatste dagen voor haar dood nog plannen met hen gemaakt voor de feestdagen. Alleen Eduard wist dat zijn vrouw Nieuwjaar niet meer zou halen. En toch heeft hij erop aangedrongen dat ze de dag na de begrafenis zoals elk jaar samen Kerstmis zouden vieren. Het was geen vrolijk kerstfeest, maar ze zijn met het hele gezin naar de middernachtmis gegaan en hebben hun best gedaan om de sfeer luchtig te houden, al is dat niet bijster goed gelukt. En ook nu, een jaar later, is het nog steeds moeilijk om zorgeloos te genieten van de feestdagen, een periode die vroeger symbool stond voor zoveel warmte en plezier in huis, maar die nu overschaduw wordt door een allesoverheersend gemis.

Gabriëlle is blij dat de kerstvakantie bijna achter de rug is. Vandaag zullen ze samen Nieuwjaar vieren en dan kan het leven weer zijn normale gang gaan, althans dat hoopt ze, want gisteren heeft Eduard haar gevraagd om voor één extra gast eten te maken. Gabriëlle heeft niet durven informeren naar de identiteit van de genodigde, maar ze heeft een bang voorgevoel en haar intuïtie laat haar niet vaak in de steek.

De laatste tijd is Eduard 's avonds opvallend weinig thuis geweest. Ze heeft hem dikwijls in zijn bureau betrappt op het intensief bestuderen van de contactadvertenties in de krant, en sinds enkele weken is zijn humeur voor het eerst sinds de dood van Louisa weer opgeklaard.

Het hele gezin heeft zich in de woonkamer verzameld voor het aperitief wanneer Eduard aankondigt dat hij even weg moet om een boodschap te doen. Amper een kwartier later staat hij in de deuropening met een onbekende vrouw. Ze moet een jaar of vijfendertig zijn en kijkt nerveus de kamer rond. Ze draagt een feestelijke rode jurk en bijpassende hakschoenen. Eduard neemt haar hand vast en zegt: 'Dit is Carla. Wij gaan binnenkort trouwen en zij komt bij ons wonen.' Vervolgens wordt Carla de kamer rondgeleid en met een korte opsomming van de namen aan iedereen voorgesteld. 'En dan kunnen we nu aan tafel gaan.'

De maaltijd verloopt in stilte. De poging van Henri, de man van oudste dochter Alice, om uit beleefdheid een gesprek aan te knopen met Carla wordt door de giftige blikken van de anderen onmiddellijk de kop ingedrukt. Er zit een indringer aan tafel op de plaats waar amper een jaar geleden hun moeder heeft gezeten. Het is duidelijk dat niemand zijn best zal doen om de gast het gevoel te geven dat ze welkom is.

'Smaakt de soep?' vraagt Gabriëlle in een poging om de stilte te doorbreken.

'Ja, bomma, ze is heel lekker', antwoordt Eduard.

'Ik heb er speciaal vermicelli in gedaan omdat het feest is vandaag. Vera, vind je het niet lekker?'

Vera heeft haar bord niet aangeraakt en zit onbewogen voor zich uit te staren. Marie geeft haar zus een duwtje in de zij. 'Vera, komaan, eet een beetje.'

‘Vera,’ de stem van Eduard klinkt dwingend, ‘ik zou graag hebben dat je je soep opeet. Bomma heeft er lang aan gewerkt.’

‘Ik heb geen honger.’

‘Dan eet je uit beleefdheid. Eet je soep op, Vera!’

‘Nee, ik eet niet.’

‘Vera!’

‘Ik zei net dat ik geen honger heb!’

‘Het interesseert mij niet of je honger hebt of niet. Je gaat je bord leegeten!’

‘Rustig, Eduard.’ Gabriëlle ziet dat haar schoonzoon op het punt staat zijn geduld te verliezen en probeert de gemoeieren te bedaren. ‘Als ze geen honger heeft hoeft ze toch niet te eten.’

‘Dat moet ze wel!’ Eduard is ondertussen overeind geveerd uit zijn stoel. Zijn gezicht is rood aangelopen en hij leunt dreigend over de tafel. ‘Vera, laat mij niet tot daar komen! Als je nu niet direct een hap van die soep neemt zal het je beste dag niet zijn!’

‘Van mama moest ik nooit eten als ik geen honger had!’

Eduard schuift zijn stoel naar achteren, loopt kordaat naar de andere kant van de tafel en gaat naast Vera staan. ‘Vera, ik vraag het je nog één keer.’

‘Dat heeft geen zin, want ik ga toch niet eten.’

En voor iemand beseft wat er gebeurt neemt Eduard het volle bord soep en kiepert het over het hoofd van zijn dochter. Vera schreeuwt moord en brand terwijl de gloeiend hete soep langs haar haren naar beneden glijdt en de vermicelli als lange oorbellen achter haar oren blijft hangen. Daarna staat ze ijsig kalm op en wandelt de kamer uit. Gabriëlle snelt de keuken in om een emmer te halen en begint de grond schoon

te maken. Marie knielt naast haar neer om de pasta uit het tapijt te plukken. De rest van de maaltijd wordt er geen woord meer gesproken.

4

Gabriëlle is bijna klaar met het opruimen van de keuken na het middageten. Ze wandelt nog snel even naar de composthoop achter in de tuin om de groenteschillen weg te gooien wanneer ze haar kleindochter Vera alleen in de serre ziet staan. Ze staat met haar rug naar Gabriëlle en staart naar de zonovergoten tuin. Het is een tuin uit een sprookje, en in deze tijd van het jaar is hij op zijn mooist. Het gras is nog diep donkergroen in afwachting van de zomerse hitte, de lucht vult zich met de zoete geur van siringen en blauwe regen, en helemaal achteraan staan de fruitbomen in bloei. Vera staart naar haar jongste zus Anneke, die in de verte geknield zit bij haar konijnen en voor wie het leven simpel is. Urenlang zit ze op haar eentje te dromen in de schaduw achter het kippenhok. Het kind heeft het aangeboren talent om te relativieren en in alle situaties een positieve uitkomst te zien. Zorgen glijden van haar af, net zoals ze de modder van haar knieën spoelt na een ritje op de pony van de burens in de wei achter hun huis.

Bij Vera is het net andersom. Soms lijkt het alsof zij alles dubbel zo hard voelt als haar broers en zussen, de mooie dingen, maar vooral de pijn en het verdriet. Hoe dikwijls heeft ze niet te horen gekregen dat ze een moeilijk kind is, dat ze veel aandacht nodig heeft. En in een huishouden met zes broers en zussen is de portie aandacht voor ieder kind beperkt. Ze weet dat ze soms lastig is. Maar ze is ook lastig voor zichzelf, hoe hard ze ook probeert meer zoals Anneke en Marie te zijn.

Marie was het lievelingskind van Louisa, dat wist iedereen. Toch is niemand jaloers op haar, ook Vera niet. Marieke is lief en gevoelig, en vooral heel erg zorgzaam. Zij zal nooit haar ouders durven tegenspreken op de manier waarop Vera dat soms doet. Ze plooit zich naar ieders wensen en doet wat er van haar verwacht wordt. Ze kan zich wegcijferen voor haar broers en zussen. Dat talent heeft Vera niet. Ze functioneert niet in een groep. Soms lijkt het alsof haar karakter haar in de weg staat om een plek in het gezin te vinden, ook al houdt ze met hart en ziel van ieder van haar broers en zussen. Ze heeft zoveel liefde te geven, maar ze is bang om mensen te overweldigen met haar emoties.

Gabriëlle kijkt naar haar kleindochter en weet dat Vera niet lang meer bij hen zal blijven. 'Binnen twee maanden word ik achttien. Dan kan ik vertrekken', heeft ze haar vorige week horen fluisteren tegen Marie. Het huis zal leeg zijn zonder Vera. Ze zal na haar oudste zus Alice en haar oudste broer Herman het derde kind zijn dat het nest verlaat. Het zal moeilijk worden om haar andere broers en zussen achter te laten, maar Vera wil naar de stad. Ze voelt dat ze voorbestemd is voor een ander leven. De schoonheid van het landhuis en de enorme tuin met zijn wilde natuur verstikken haar. Als hun moeder nog leefde zou ze nooit durven weggaan, maar sinds Eduard op nieuwjaarsdag met Carla naar huis is gekomen weet ze hoe laat het is. Ze moet zo snel mogelijk haar koffers pakken of er zullen ongelukken gebeuren.

Vera draait zich om en ziet haar grootmoeder op het terras staan. 'Kom bomma, geef dat maar aan mij. Ik breng het wel naar de mesthoop.' Gabriëlle geeft de emmer aan haar kleindochter en strijkt even door haar kortgeknipte haren. Er is zo veel dat ze tegen het kind wil zeggen, maar ze weet dat ze

haar eigen weg zal moeten zoeken. ‘Tot morgen, lieveke!’ roept ze haar na, ze maakt de strik van haar schort los en vertrekt naar huis, waar Louis op haar zit te wachten.

5

‘Geef het op, Annie, ze heeft hem verstopt.’

‘De trut! Wie denkt ze wel dat ze is! Die radio is van mij!’

Na een zoektocht van meer dan een uur door het hele huis en alle bijgebouwen ploft Marie neer in een van de nieuwe knaloranje fluwelen sofa’s in de verder kaalgeplukte living. Nu Carla officieel de vrouw des huizes is heeft ze het merendeel van de meubels vervangen door haar eigen, modernere inboedel. De meubels die Louisa had uitgezocht staan opgestapeld op zolder. Eduard heeft ze bedekt met witte lakens, alsof hij samen met de kasten, stoelen en tafels ook de herinneringen aan zijn vrouw opzij wil zetten.

Sinds het huwelijk van Eduard en Carla, nu een maand geleden, zijn er wel meer dingen veranderd in huis. Carla heeft haar job als verkoopster in een kledingwinkel opgegeven om zich voltijds aan het huishouden te wijden, en ze neemt haar taak als opvoedster van vier pubers zeer serieus. De oudste kinderen Alice en Herman waren al voor haar komst het huis uit, en Vera heeft een duidelijk statement gemaakt door de dag na het huwelijk van Carla en Eduard haar koffers te pakken en te vertrekken. De vier overgebleven kinderen zijn in Carla’s ogen na de dood van hun moeder volledig ontspoord. Anneke en Marie zitten constant tegen elkaar te fluisteren en spannen overduidelijk samen tegen hun stiefmoeder. Luc is vorige week eenentwintig geworden, dus over hem heeft ze helemaal niks meer te zeggen. En de jongste zoon Karel is een koppige adolescent die amper

tegen haar praat. Eduard is bijna nooit thuis geweest en Gabriëlle heeft de kinderen duidelijk rot verwend. Carla heeft zich dan ook ten stelligste voorgenomen om de losgeslagen kroost weer op het rechte pad te krijgen. Ze heeft alle snoep en koeken uit de keukenkasten gehaald en verstopt in haar eigen slaapkamer. Wanneer ze iets anders dan water of thee willen drinken moeten ze daarvoor haar toestemming vragen en enkel zichzelf heeft toegang tot de ijskast met frisdrank in de garage.

Omdat de temperatuur in hun zolderkamer ondraaglijk is willen Anneke en Marie achter in de tuin in de schaduw van de fruitbomen studeren voor hun examens. Vroeger zou hun moeder Louisa hun ter aanmoediging een plateau met cake en limonade gebracht hebben, maar daar moeten ze vandaag niet op rekenen.

‘Ze kan de boom in met haar regels. Ik ga een fles cola halen!’ beslist Anneke als ze na twee uur studeren een pauze nemen. ‘En ik breng mijn radiootje mee om naar muziek te luisteren.’ Carla is vanmiddag met de bus naar de stad vertrokken en ze zal nog niet direct thuiskomen, dus dit is hét moment om zonder risico ongehoorzaam te zijn. Maar hun stiefmoeder heeft voorzorgsmaatregelen genomen en een slot aan de deur van de koelkast gehangen. De meisjes zijn er zeker van dat ze de sleutel samen met de radio in de kast in haar slaapkamer heeft verstopt, dus besluiten ze dat er drastische rebelse acties nodig zijn. Samen halen ze een ladder uit de garage en plaatsen die tegen de zijgevel van het huis, net onder het openstaande raam van de slaapkamer van hun vader en stiefmoeder. Anneke klimt behendig de kamer binnen terwijl Marie onderaan de ladder op de uitkijk blijft staan.

‘Vind je iets?’

‘Nee, ze heeft alles verstopt! Wacht, ik ga in de kasten kijken!’

Net op het moment dat haar zus triomfantelijk ‘Yes, ik heb mijn radio al gevonden!’ roept, hoort Marie de poort van het tuinhek in het slot vallen. Ze hoopt dat het een van haar broers is die thuiskomt van het voetballen, maar het getik van hakken op het grind van het tuinpad is onmiskenbaar afkomstig van de dure schoenen van Carla.

‘O nee, Annie, ze is thuis!’

‘Wat?’

‘Ze is al thuis! Kom naar beneden! Nu!’

‘Maar ik heb de sleutel van de koelkast nog niet gevonden!’

‘Anneke, ze is er! Verdomme, haast je!’

Tegen de tijd dat Anneke terug naar beneden geklauterd is met de radio onder haar arm staat Carla haar onderaan de ladder op te wachten met een ijskoude blik in haar ogen en met een stuk of vijf winkeltassen aan haar voeten. Marie is lijkbalek en staart schuldbewust naar de grond, maar Anneke kijkt haar stiefmoeder aan op de uitdagende manier waarop enkel twaalfjarige meisjes kunnen kijken.

‘Wat jullie hebben gedaan is inbraak. Ik ga nu onmiddellijk de politie bellen!’

‘De politie? Wat heeft die hiermee te maken? Dit is ons huis!’ schreeuwt Anneke verongelikt, maar Carla is razend naar binnen gestoven en heeft de telefoonhoorn al in haar hand.

’s Avonds probeert Eduard te bemiddelen en de twee partijen met elkaar te verzoenen. Hij komt thuis van zijn werk wanneer de agenten in de keuken staan te discussiëren met

zijn dochters. Ze hebben het incident afgedaan als een familieruzie en de klacht van Carla wijselijk geseponeerd. Maar de kinderen zien de actie van Carla als een oorlogsverklaring en besluiten voortaan geen medelijden meer met haar te hebben. De strijd zal bikkelhard zijn, en hij is nog maar net begonnen. Ze zullen niet rusten tot de boze stiefmoeder haar koffers pakt en samen met haar lelijke inboedel uit hun huis verdwijnt.

6

Sinds de dramatische ruzie met Carla en de mislukte politie-interventie is de sfeer in huis al dagenlang zo gespannen dat Anneke en Marie besloten hebben om een tijdje bij hun grootouders Gabriëlle en Louis te gaan logeren. Ze willen zich concentreren op hun examens, maar voelen zich constant door Carla geïrriteerd, alsof ze zit te wachten tot ze hen opnieuw op een fout kan betrappen. De zussen zitten samen op het bed in de logeerkamer te studeren als Anneke plots heel zachtjes begint te snikken. Ze huilt bijna onhoorbaar, maar Marie ziet de tranen op haar schoolboeken vallen.

‘Annie, wat is er? Ben je ziek? Of heb je ergens pijn?’

Anneke schudt haar hoofd. Marie is het niet gewend haar zus verdrietig te zien. Ze heeft haar niet meer zo zien huilen sinds ze op haar zesde verjaardag van een pony viel en haar pols brak. Haar snikken gaat over in een hartverscheurend huilen.

‘Maar Anneke, wat is er toch? Tegen mij kun je toch alles vertellen?’

Marie strijkt een lok haar uit het betraande gezicht van haar zus en aait over haar rug om haar te kalmeren. Anneke begint iets rustiger te ademen en durft eindelijk haar blik naar Marie op te richten.

‘Ben jij onlangs nog in de slaapkamer van papa en Carla geweest?’

‘Nee, daar durf ik niet binnen te komen. En Carla doet de deur altijd op slot, dus ik zou niet weten hoe ik er zou raken.’

‘Weet je nog toen ik in hun kamer was om mijn radiootje te zoeken?’

‘Ja, natuurlijk weet ik dat nog.’

‘En weet je nog dat er vroeger allemaal foto’s van ons op de kast tegen de muur stonden?’

Zolang ze zich kunnen herinneren heeft er in de slaapkamer van hun ouders een collectie fotolijsten gestaan, met daarin familieportretten en huwelijksfoto’s van het hele gezin. Het waren een reeks zwart-witfoto’s van Louisa en Eduard tijdens hun jonge jaren en groepsportretten uit verschillende periodes in het leven van de kinderen, meestal genomen tijdens doop- of communiefeesten in de tuin. Toen ze nog klein waren deden de zussen niets liever dan samen met hun moeder naar de foto’s kijken en alle namen opnoemen van de blozende kinderen en lachende baby’s in identieke witte kruippakjes en kanten jurken. Ze maakten er een spelletje van. Wie de meeste namen juist kon raden was de winnaar.

Tussen de groepsfoto’s stond één lijst met een communieportret van een klein meisje alleen. Het kind was een jaar of zeven en poseerde trots voor een bloeiende siringenstruik. Ze droeg een wit kort jurkje, witte schoentjes met daarin hoog opgetrokken kanten sokken en ze had een boeket meiklokjes in haar handen. Het was een prachtig meisje met blonde krullen en een engelengezicht.

Anneke kijkt haar zus aan en zegt: ‘Ze heeft de foto van Rosalie weggegooid. De groepsfoto’s staan er nog, maar het huwelijksportret van mama en papa en de foto van Rosalie zijn weg.’

Rosalie is hun oudere zus. Louisa heeft geen zeven, maar acht kinderen op de wereld gezet. Het meisje is op haar

tiende besmet geraakt met hersenvliesontsteking en enkele dagen later gestorven. De blik in Louisa's ogen is nadien nooit meer hetzelfde geweest. Maanden na haar dood zijn Anneke en Marie nog elke avond voor ze naar bed gingen stiekem de slaapkamer van hun ouders binnengeglipt om de foto van hun engel slaapwel te kussen. Het was hun geheim, en ze zijn er pas mee gestopt toen Louisa ziek werd en haar bed niet meer uit kwam. Er wordt niet vaak meer over Rosalie gesproken, maar haar aanwezigheid is altijd voelbaar gebleven in het huis. Dat Carla zo harteloos kon zijn om haar foto weg te halen is voor hen nog een extra reden om haar voor altijd te haten.

7

Ze weten niet zoveel over Carla en haar leven voor ze met hun vader trouwde. Ze hebben nooit de moeite genomen om ernaar te informeren en zichzelf is er nooit over begonnen. En dat vinden ze prima zo. Hoe minder ze over haar weten, hoe makkelijker het is om haar uit hun huis te pesten. Het enige dat ze tijdens de gesprekken tussen Carla en Eduard hebben opgevangen is dat ze voor hem met een andere man getrouwd was, en dat haar eerste huwelijk heel ongelukkig was. Gabriëlle heeft eens laten vallen dat ze denkt dat de eerste man van Carla agressief was en dat ze daarom bij hem is weggegaan. Met Eduard is ze duidelijk veel gelukkiger. Haar van nature norske gezicht klaart alleen op als hij naar haar kijkt. Ze moet wel stapelverliefd geweest zijn om zo halsoverkop met hem te trouwen en zijn hele gezin erbij te nemen.

Er is maar één ding dat ze echt met zekerheid over Carla weten, en dat is dat ze doodsbang is van honden. Wanneer ze in de verte iemand met een hond ziet wandelen steekt ze onmiddellijk de straat over, en zelfs wanneer ze een klein poedeltje hoort blaffen grijpt ze paniekerig naar Eduards arm. Blijkbaar heeft ze als kind een trauma opgelopen toen ze door de wilde hond van een buurman werd aangevallen en sindsdien wordt ze al hysterisch als iemand nog maar over de beesten begint te praten. Anneke, die altijd een grote dierenvriend is geweest, smeekt haar vader al jaren om een puppy, maar heeft zich tot nu toe tevreden moeten stellen met de gemeenschappelijke kippen en konijnen achter in de tuin. Af

en toe mag ze als troost een ritje maken op de pony van de burens, maar ze verlangt nog steeds naar een huisdier van haar alleen. Na de dood van haar moeder zag het er even naar uit dat ze Eduard kon overhalen, maar nu Carla de scepter zwaait heeft ze alle hoop opgegeven.

Het is zondag vandaag en Anneke en Marie zijn hun zus Vera gaan bezoeken in haar appartementje in de stad. Dat is niet veel groter dan de voorraadkast in de keuken van hun huis, en ze werkt dag en nacht in een bruine kroeg om de huur te kunnen betalen, maar Vera geniet duidelijk van de vrijheid waar ze zo naar heeft verlangd. De studio ligt in een oud appartementsgebouw aan de rand van het plein waar de zondagse markt plaatsvindt. Op de terugweg naar de bushalte passeren ze de uitverkochte kraampjes. De markt loopt op haar einde en de meeste verkopers zijn al aan het opruimen als Anneke haar oog laat vallen op een geïmproviseerd kraam met een nest kleine lichtbruine labradors in een kartonnen doos.

‘Nee Annie, geen denken aan. Je weet dat het niet mag van papa.’

‘Maar kijk nu eens hoe lief! Zoveel schattigheid kan toch niemand weerstaan!’

‘O jawel’, mengt Vera zich in het gesprek. ‘Ik denk niet dat Carla in staat is tot enige vorm van dierenliefde. Ze vermoordt je als je daarmee thuiskomt!’

De marktkramer ziet de vertedering in de ogen van Anneke en wil nog snel een slag slaan voor hij de aftandse klaptafel en parasol weer in zijn bestelwagen laadt.

‘Normaal kosten ze tweehonderd frank. Maar jij mag er eentje hebben voor honderd frank.’

‘Verkocht!’ roept Anneke zonder nadenken terwijl ze enthousiast een van de puppy’s uit de doos haalt.

‘Anneke! Sorry meneer, dat gaat echt niet. Ze heeft geen honderd frank op zak. Anneke, zet dat hondje terug!’

Maar Marie weet dat ze de strijd verloren heeft als Anneke de puppy in de handen van Vera duwt en triomfantelijk een briefje van honderd frank uit haar broekzak haalt. Tijdens de busrit naar huis probeert ze haar zus nog te overtuigen om het hondje naar hun oudste zus Alice te brengen, maar Anneke is niet voor rede vatbaar. ‘Laat Carla mijn ogen maar uitkrabben. Dan ziet papa haar ware aard en zijn we eindelijk van dat mens verlost.’ Maar Marie weet dat Eduard niet zal zwichten en als het erop aankomt de kant van Carla zal kiezen. Ze wil haar zus de teleurstelling besparen, want ze twijfelt er niet aan dat de puppy uiteindelijk bij hun grootmoeder Gabriëlle zal belanden. Ze troost zichzelf met de gedachte dat haar grootmoeder het nooit over haar hart zal krijgen om het beestje weg te doen, dus dat Anneke het daar elke dag zal kunnen gaan bezoeken. Ze hoopt alleen dat ze zichzelf onzichtbaar kan maken als ze straks met de puppy thuiskomen.

Zoals voorspeld reageert Carla ijskoud op de introductie van het nieuwe huisdier. Maar tot Maries verbazing maakt ze geen scène. Ze sluit een compromis met Eduard en geeft Anneke de kans om een week lang te laten zien dat ze het beestje de baas kan blijven. Zodra Carla er last van heeft moet het dier naar Gabriëlle verhuizen. Anneke is door het dollen heen en installeert de puppy, die ze Jacky heeft genoemd, in een mand naast haar bed. Ze zet elke ochtend haar wekker om het dier op tijd uit te laten. Ze zorgt ervoor dat het beestje wegblijft van de meubels en schoenen van Carla en ze slaagt erin om ervoor te zorgen dat Jacky het nieuwe tapijt niet als urinoir gebruikt. Ze doet er alles aan om te voorkomen dat Carla haar op een fout kan betrappen. Na school haast ze zich

naar huis om met Jacky in de tuin te spelen. Ze kan haar geluk niet op, eindelijk heeft ze een huisdier helemaal voor zichzelf.

Op vrijdag vinden ze het diertje dood in de voortuin wanneer ze van school thuiskomen. Volgens Carla heeft de verkoper de honden nooit laten inenten en hun een zieke puppy verkocht. Jacky is amper vijf dagen bij hen geweest, maar Anneke is wekenlang ontroostbaar.

8

Marie heeft Allerheiligen altijd een rare dag gevonden. Het idee je mooiste kleren aan te doen om samen met heel veel andere mensen voor een graf te gaan staan vindt ze absurd, maar ze weet dat het erbij hoort als je een gehoorzaam christen wilt zijn. Vroeger gingen ze op 1 november met de hele familie het graf van de ouders van haar vader Eduard bezoeken. Later kwam daar het kindergrafje van haar zusje Rosalie bij. Nu ligt ook haar mama op het kerkhof. Ze weet dat Eduard en Gabriëlle haar veel vaker gaan bezoeken. Toen Louisa net gestorven was deed haar vader het bijna elke dag, nu gaat hij enkel nog stiekem na zijn werk op vrijdag, wanneer Carla bij haar ouders is. Anneke en Marie hebben hem gezien toen ze na school snoep gingen kopen in het winkeltje naast de kerk. Ze hadden zich verstoppt achter een bank en toegekeken hoe hun vader met gebogen hoofd voor de grafsteen van zijn vrouw stond. Ze zagen zijn mond bewegen, maar konden niet horen wat hij zei. Ze hebben het er nooit met hem over gehad. Gabriëlle gaat elke dinsdagochtend bij Louisa langs voor het boodschappen doen. Tijdens schoolvakanties neemt ze de meisjes mee. Dan maken ze het graf schoon met een borstel en harken ze het onkruid weg, en samen met hun grootmoeder bidden ze een weesgegroetje.

Wanneer ze op de begraafplaats aankomen zien ze hun oudste zus Alice en haar man Henri uit de auto stappen. Gabriëlle en haar man Louis, Eduard en de kinderen zijn te